

M. T. Glinka „Ruslan ja Ludmilla“

Ooperi lavastuse puhul Riiklikus Akadeemilises Ooperi- ja Balletiteatris „Estonia“

Ühenduses 150 aasta möödumisega suure vene helilooja M. I. Glinka sün- nist esineb Riiklik Akadeemiline Oope- ri- ja Balletiteater «Estonia» 23. juu- nil uue lavastusega — ooperiga «Rus- lan ja Ludmilla».

Julgelt Puškini käsitlusviisist eral- duses lõi Glinka «omaenese» Ruslani — eepiliselt karmi vägilase, kes läheb suurele kangelasteole armastuse nim- mel. Ludmillas on Glinka näidanud muistse Vene naist tema puhta ning selge armastusega, ustavuse- ga oma kodumaa, tema parima poja — vägilase Ruslani vastu. Rus- lani ideeline kontseptsioon on sügavalt patriootiline, venepärane ja, mis kõige tähtsam, rahvalik.

Kui analüüsida libreto, s. t. Glinka ooperi dramaturgilist joont, siis näe- me, et kogu tegevuse skeem nii Ruslani kui ka Ludmilla juures kulgeb dra- maatilisel ja on tulvil võitlust. Esi- meses vaatuses oleme tunnistajaiks noorte armastavate südamete varjuta- mata õnnele. Rahvas tunneb rõõmu nende õnne üle, juubeldab koos nen- dega... Ja siis just selles juubeldu- se kulminatsioonipunktis saabubki hä- da. Oel võlur Tšernomor — sümbol- ne kehastus vallutushimulistest võora- maalastest — rööbib Ludmilla. Hetk on sügavalt dramaatiline. Ruslan asub röövitud mõrja otsimisele. Ta ette ker- kivad takistused, ahvatlused, mis loo- vad dramaatilise pinget. Kuid helgete jõudude (Finni) abiga võidab Ruslan kõik raskused ja kohtub kahevõitluses kardetava Tšernomoriga, kelle ka võid- dab.

Sama aja sees Ludmilla, kelle kuju Glinka annab hoopis sügavamalt ilma Puškini huumorita, heitleb Tšernomo- riga, kaitseb oma puhtust ja truudust Ruslani vastu. Võitjaks tulevad rahva jõud — Ruslan ja Ludmilla, kõik voo- ramaine aga — Tšernomor, Farlaf, Naina — leiavad teenitud palga.

«Ruslani» libreto ei saa vaadelda lahus muusikalise sisu rikkusest, nagu ei saa ka ennast piirata tegevuse ülesannete määramisel ainuüksi libre- to raamidega. Kõik ideede ja tegevuse rikkus on kätetud ooperi haruldaselt rikkas sümfoonilises muusikas, tema introduktsioonides, mis alluvad lavali- sele dešifreerimisele, tema peentes, oma lüüriliselt ja dramatismilt sügavais aariais, kavatiinides ja retsitatiivides.

Ei saa jätta arvestamata fakti, et «Ruslan ja Ludmilla» loodi ajajärgul, kui ooperidramaturgia alal valitses itaalia-saksa päritoluga standard. Glin- kale, vene ooperi rajajale, olid Lääne- Euroopa muusikateatri retseptid ja skeemid ilmselt vastuvõetavad. Mõel- nud «Ruslani» eepilise-lugulauluna, vene muistendina, tõsis Glinka oma loomingulistes kavatsustes märksa kõr- gemale sellest tasemest, millel vene ooper tollal asus.

Ooperi grandioossed ideed — süm- fooniad, mis elasid Glinkas, käisid sel- le libretistidele muidugi üle jõu. Ja kuigi ooperi libretos leidub rida tühje kohti ja tegelaste vahel puudub vaja- lik side, ikkagi pakub ta endast alust, millele luua tegevuse keeruline stse- naarium — tähtis on ainult leida õige lähenemine selle lahendamisele. See lähenemine, nagu meile näib, peab tervikuna haseeruma «Ruslani» muusi- kalise rikkuse, tema ideelise sisu õigel ja sügaval tõlgitsemisel. Siis nihkuvad kõik libreto puudused teisele plaanile ja võimalik on, et kaovad isegi hoopis, ning õigus jääb V. V. Stassovile, kes kinnitas, et «Ruslani ja Ludmilla» libreto on just niisugune, nagu Glinka seda vajas: mitmesuguste ootamatute

asjaolude tõttu moodustus ta üleni üksikuist, peaaegu üksteisega siduma- ta katkenditest, mis nagu pärlid olid lükitud ühele kuldniidile.»

Selleks kuldniidiks ongi Glinka teos, millele moodustab aluse truuduse idee isiklikus armastuses, ustavuse idee kodumaa-armastuses.

Prægusaja teatri ülesandeks on «Ruslan ja Ludmilla» lavalisele ke- hastamisele leida see uus lähenemine, mis võimaldab luua ereda, erutava, emotsionaalselt mõjuva etenduse Tšer- nomori poolt röövitud Ludmilla saatu- sest, tema truudusest ja puhtusest, Ruslani kangelastegudest, Ratmiri ja Gorislava tunnete kirglikkusest, üllalt targast ja oma filosoofias puhtast Fin- nist ja temale vastupidisest salakava- last ning õelast Nainast.

Peamine meie töös «Ruslani» juures on püüd leida niisugune muusikaline ja lavaline tõlgitus, mis võimaldab luua tõeliselt glinkaliku etenduse kogu «Ruslani» geniaalse partituuri tohutu muusikalise rikkusega. Nende ülesan- nete valguses oleme taastanud rea epi- soode, mida kunagi pole esitatud ooperiteatrite lavadel. Taastasime stseeni, kus Ruslan satub Naina võlu- aedadesse ja unustab tema lummuse mõjul Ludmilla. Viienda vaatuses esi- meses pildis näitame Ludmilla röövi- mist Farlafi poolt, Ruslani kadumist, Finni ilmumist võlusõrmusega, mille Ratmir peab toimetama Kiievisse ja seal Ruslanile Ludmilla päästmiseks üle andma.

Tervenisti on ümber tehtud neljas vaatus, kus balleti osa alati kujunes divertismendiks. Meie redaktsioonis peab see stseen paljastama Ruslani kõrge missiooni: vägivaldse feodaali hävitamise ja tema poolt alistatud rahvaste vabastamise. Seesama teema peab helisema ka etenduse finaali võimsas apoteosisis tõe võidust kurjuse üle.

Märksa on tugevdatud Naina — pimeduse ja kurjuse jõudude esindaja — osa, ja selle valguses tugevneb ka Finni võitluse joon, kelle isikus leiab kinnitust helge ning tark alge.

Meie etenduse ideeline kontseptsioon nõuab kunstnikelt ooperile kahe võimsa dekoratiivplaani — muistse Kiievi-Ve- nemaa ja Ida — loomist.

Nagu ooperid «Vürst Igor» ja «Bo- ris Godunov», nii on ka ooper «Rus- lan ja Ludmilla» monumentaalse-san- garliku plaaniga ooper. Ta kõneleb Venemaa suurusest ning vägevusest.

Pjedestaalil on Ruslan, Ludmilla, Svjatozar, Ratmir ja Gorislava. Neid ümbritseb vabastatud rahvas. Nende ees seisavad sõjamehed, vägilased suurte kilpide ja mõõkadega. Nad ke- hastavad muistse Venemaa võimsust. Juubeldamine ja hõiskamine. Lehvivad malevate lipud. Koos vene rahyaga juubeldavad Ruslani poolt vabastatud vangid grusiinlased. Selle aluseks on finaali läbiv lesginka teema.

Nii lõpeb meie etendus, mis, nagu Glinka seda ise tahtis, peab demonst- reerima «Venemaa tulevast kuulsust, kes ühendas ja vabastas tema pinnal elavad rahvad».

Peaosi uues lavastuses laulavad: Ruslani — Tiit Kuusik, Ludmillat — Veera Neelus ja Klaudia Tiidus, Far- laffi — Aaro Pärn ja August Sepp, Ratmiri — Galina Issakova ja Galina Kaljuste. Kunstiline kujundus on Voldemar Haasilt, kostüümid — Nata- lie Meilt. Dirigendid on Kirill Raud- sepp ja Priit Nigula. Tantsud on sead- nud Senta Ots ja Boris Blinov.

A. VINER,
«Estonia» peanäitejuht